

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-6-17>
УДК 351.9:351.86:355](477)

Галій Василь Іванович

викладач кафедри тактики,
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5770-262X>

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, ГРОМАДСЬКИЙ ТА ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ

Питання гуманітарної допомоги вкрай актуалізувалося із початком повномасштабної агресії з боку російської федерації, яка розпочалась 24.02.2022, як новий етап довгої восьмирічної війни. Масштаби гуманітарної допомоги для цивільного населення, Збройних Сил України, волонтерських організацій тощо були значними всі ці роки, якщо ретельно дивитись на ситуацію в Донецькій та Луганській областях. Разом з тим саме зараз обсяги гуманітарної допомоги зросли у сотні і тисячі разів, адже уся країна потерпає від того лиха, яке несе з собою агресивна війна з боку ворога. Питання вивчення потреби, запиту, отримання, розподілу гуманітарної допомоги напряму пов'язане з ресурсами, що становлять собою здебільшого матеріальні цінності. А отже як і у всіх інших сферах, де річ несе цінність, існують загрози для неправомірної вигоди, яку отримують учасники цього процесу, та корупції в цілому. Там, де є порядок, процедура, їхні порушення неодмінно пов'язані з корупційними проявами. Тож на меті описати чинний порядок роботи з гуманітарною допомогою та акцентувати увагу на тих ризиках, які наявні в цьому процесі. В умовах сучасних викликів та кризових ситуацій, що виникають через військові конфлікти, природні катастрофи та інші надзвичайні події, гуманітарна допомога стає життєво необхідною для багатьох людей. Ефективність надання такої допомоги значною мірою залежить від організації системи контролю, що забезпечує прозорість, підзвітність і цільове використання ресурсів. Громадський та державний контроль відіграють ключову роль у формуванні такої системи, створюючи механізми для запобігання зловживанням та корупції, а також забезпечуючи належне використання наданих ресурсів. Зокрема, в Україні, яка вже тривалий час перебуває у стані конфлікту та зазнає численних викликів, організація ефективної системи контролю гуманітарної допомоги є надзвичайно важливою. Метою цієї статті є аналіз організаційних засад побудови системи контролю гуманітарної допомоги в Україні, зосереджуючись на ролі громадського та державного контролю. Розглядаючи основні принципи та механізми, ми прагнемо висвітлити ключові аспекти, що сприятимуть підвищенню ефективності та прозорості у сфері надання гуманітарної допомоги.

Ключові слова: гуманітарна допомога, контроль, громадський контроль, державний контроль, прозорість, підзвітність, організаційні засади, Україна, ефективність, боротьба з корупцією.

Vasyl Halii

Hetman Petro Sahaidachny National Army Academy

ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF BUILDING A HUMANITARIAN AID CONTROL SYSTEM, PUBLIC AND STATE CONTROL

In the conditions of modern challenges and crisis situations arising from military conflicts, natural disasters and other extraordinary events, humanitarian aid becomes a vital necessity for many people. The effectiveness of providing such assistance largely depends on the organization of the control system, which ensures transparency, accountability and targeted use of resources. Public and government oversight play a key role in shaping such a system, creating mechanisms to prevent abuse and corruption, and ensuring proper use of the resources provided. In particular, in Ukraine, which has been in a state of conflict for a long time and is experiencing numerous challenges, the organization of an effective system for monitoring humanitarian aid is extremely important. The purpose of this article is to analyze the organizational foundations of building a humanitarian aid control system in Ukraine, focusing on the role of public and state control. By examining the main principles and mechanisms, we aim to highlight key aspects that will contribute to increasing efficiency and transparency in the field of humanitarian assistance. Public oversight

plays a key role in ensuring transparency and accountability to the public. This includes the participation of local communities in the decision-making process, as well as monitoring the implementation of programs and projects. Civil society organizations, non-governmental organizations and local initiatives play an important role in ensuring that humanitarian aid reaches those most in need and that it is delivered efficiently and ethically. State control is also a necessary component of the system, especially in the context of international humanitarian aid, where governments regulate and monitor compliance with legislation and international standards. It ensures the fulfillment of human rights, the protection of vulnerable groups and the effective management of resources. State control is also a necessary component of the system, especially in the context of international humanitarian aid, where governments regulate and monitor compliance with legislation and international standards. It ensures the fulfillment of human rights, the protection of vulnerable groups and the effective management of resources. Therefore, effective control over the distribution and use of humanitarian aid is not only a matter of ensuring transparency and accountability, but also a matter of national security and stability. Ensuring proper control will increase the effectiveness of humanitarian programs, reduce the risks of corruption and abuse, and increase trust in humanitarian organizations both on the part of the population and international donors.

Keywords: humanitarian aid, control, public control, state control, transparency, accountability, organizational principles, Ukraine, efficiency, fight against corruption.

Вступ. В сучасному світі надання гуманітарної допомоги стикається з численними викликами, які впливають на її ефективність і результативність. В Україні, яка тривалий час перебуває у стані військового конфлікту та економічної нестабільності, ці виклики набувають особливої гостроти. Відсутність чіткої та ефективної системи контролю за розподілом і використанням гуманітарних ресурсів стає серйозною проблемою, яку необхідно терміново вирішувати.

Однією з головних проблем є непрозорість і недостатня підзвітність у процесі розподілу гуманітарної допомоги. Це призводить до нерівномірного розподілу ресурсів і можливих зловживань. Недостатня підзвітність перед громадськістю та донорами знижує довіру до організацій, що надають допомогу, і зменшує ефективність їхньої роботи.

Корупція і зловживання також становлять серйозну загрозу для ефективності гуманітарної допомоги. Корупційні практики можуть призвести до значних втрат ресурсів, що негативно впливає на тих, хто найбільше потребує допомоги. Відсутність ефективних заходів боротьби з корупцією підриває моральну легітимність і довіру до гуманітарних ініціатив.

Недостатня координація між державними установами та громадськими організаціями призводить до дублювання зусиль і втрати ресурсів. Неузгодженість дій різних учасників процесу ускладнює моніторинг і контроль за розподілом допомоги, що знижує її ефективність.

Вирішення цих проблем має надзвичайно важливе значення для забезпечення максимальної користі від наданої гуманітарної допомоги. Прозора і підзвітна система контролю дозволить забезпечити справедливий розподіл ресурсів, гарантувати рівний доступ до допомоги для всіх верств населення, підвищити довіру громадськості та донорів, а також знизити ризики корупції та зловживань.

Матеріали та методи. До розгляду проблем, пов'язаних із побудовою системи контролю, неодноразово зверталися провідні вчені і спеціалісти країни в галузі філософії, права, економіки, обліку і аудиту. Так, науковці Сумського державного університету доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Резнік О.М. і доктор філософії Горобець Н.С., автори статті «Корупційні ризики залучення та використання міжнародної допомоги у сфері безпеки й оборони України», акцентують увагу на інституційних, системних та потенційних характеристиках сучасної корупції та її впливі на розвиток військового сектору держави. Також наголошується на важливості розробки та впровадження відповідного програмного забезпечення для обліку та моніторингу використання міжнародної допомоги та прозорого звітування перед країнами-партнерами [11, с. 507].

Автори Рахункової палати України Цезарь Г. Огонь і Степан М. Голубка в статті «Державне регулювання гуманітарної допомоги: теорія та практика» провели аналіз інституційного поля національного розвитку в контексті гуманітарної допомоги. В результаті цього аналізу вони виявили низку недоліків і суперечностей, які перешкоджають ефективному державному регулюванню в цій сфері. Зокрема, вони наголошують на тому, що існуючі проблеми не дозволяють досягти належного рівня синергетизму в державному управлінні процесами надання та розподілу гуманітарної допомоги [12, с.102].

Співробітник Служби безпеки України, кандидат юридичних наук Голоднова Т.С. у своїй статті «Корупційні ризики в питанні залучення міжнародної допомоги у сфері безпеки й оборони України» пропонує кілька ключових шляхів вдосконалення для виявлення та мінімізації корупційних ризиків у процесі залучення міжнародної допомоги в оборонному секторі: посилення

механізмів контролю за тим, як розподіляється міжнародна допомога в сфері безпеки й оборони, що дозволить більш ефективно планувати використання отриманих ресурсів на довгострокову перспективу, що є важливим для зменшення можливостей для корупції. Підвищення ефективності контролю та моніторингу за розподілом допомоги дозволить знизити ризик корупційних дій, що передбачає створення прозорих і підзвітних процесів, що ускладнить здійснення неправомірних дій. Покращення механізмів контролю за розподілом допомоги сприятиме підвищенню довіри з боку країн-донорів. Це, у свою чергу, може призвести до більш активного ухвалення ними рішень щодо надання допомоги Україні, оскільки донори будуть впевнені в її ефективному використанні [4, с. 37].

Метою цієї статті є аналіз організаційних засад побудови системи контролю гуманітарної допомоги в Україні, зосереджуючись на ролі громадського та державного контролю.

Результати. У міжнародному форматі термін «гуманітарна допомога» тісно асоціюється з допомогою жертвам складних надзвичайних ситуацій або збройних конфліктів. Тобто, для визначення отримувачів гуманітарної допомоги приймаються чітко встановлені критерії (люди, які постраждали внаслідок збройних конфліктів чи гуманітарних катастроф, стихійних лих) та, відповідно до міжнародної практики, видається окремий нормативний документ щодо розподілу гуманітарної допомоги. допомога Інструкції, з посиланням на кожен випадок: конфлікт чи стихійне лихо. Згідно з міжнародними стандартами, гуманітарна допомога зосереджується на короткостроковій екстреній допомозі для забезпечення роботи основних екстрених служб, порушених через кризу.

Зокрема, цикл гуманітарної програми складається з п'яти елементів як скоординованого комплексу заходів з підготовки, управління та реалізації гуманітарної допомоги.

Елементи гуманітарної програми, яка керує та реалізує гуманітарну допомогу [2]:

1. Оцінка та аналіз потреб.
2. Стратегічне планування дій.
3. Мобілізація ресурсів.
4. Реалізація та моніторинг гуманітарної допомоги.

5. Оперативний огляд і оцінка.

Цей підхід відповідає принципам IASC14 і ґрунтується на перевірених інноваціях у цій галузі, спрямованих на досягнення таких результатів: посилення уваги до потреб постраждалих людей; збільшення фінансування гуманітарних пріоритетів; актори та донори беруть на себе більшу відповідальність за спільні результати. Оцінка та аналіз потреб повинні проводитися на місцевому рівні, щоб громадяни, які потребують

допомоги, могли безпосередньо зв'язатися з відповідним місцевим органом влади чи управлінням охорони здоров'я.

При цьому потреби однорідно визначаються за кодом ЗЕД і передаються в електронному вигляді. Якщо одержувач – юридична особа, то також надають план розподілу та вказують код ЄДРПОУ. Якщо цивільні, вкажіть територію та соціальну групу, інформація буде підтверджена відповідними територіальними органами. Система має бути комп'ютеризованою та базуватися на веб-сайті спеціально уповноваженого державного органу, де всі державні органи, уповноважені приймати рішення, розміщують повідомлення про погодження або фіксують заперечення.

Чинний Закон України «Про гуманітарну допомогу» не лише передбачає принцип врахування потреб, але й практика показала, що його застосування у регулюванні механізмів надання гуманітарної допомоги у боротьбі з тероризмом також є складним. У цьому контексті можна стверджувати, що існуюче законодавство не становитиме ефективного правового режиму при застосуванні на практиці до інших можливих кризових ситуацій. Риторика держави щодо підходів до гуманітарної допомоги має змінитися – гуманітарна допомога не повинна сприйматися як щось хороше [1].

Однією зі складових корупційних схем, які діють під виглядом гуманітарної допомоги при транспортуванні комерційних вантажів, є наявність підставних донорів (донорів, які перераховують кошти допомоги). Для безмитного переміщення бажаного комерційного товару в Україну необхідно створити «донорську організацію» за кордоном і підготувати необхідний «пакет документів» для реєстрації в Україні. Для виявлення штучно створених фондів, які передають товари в комерційних цілях, донорів необхідно перевіряти в спеціальних реєстраційних базах.

Під виглядом гуманітарної та технічної допомоги на митну територію України ввозилися товари (предмети) з господарською метою, що вплинуло на конкурентоспроможність національної продукції через перевантаження імпортних товарів та їх ціну, оскільки вони ввозилися без сплати податків, завдаючи прямих збитків державному бюджету. Зловживання та нецільове використання гуманітарної допомоги – велика кількість встановлених фактів ринкової реалізації товарів, ввезених як гуманітарна допомога, призводять до втрати позитивного іміджу України на міжнародній арені. Таким чином неодноразово виявлялися факти зловживань при імпорті гуманітарної допомоги, більшість з яких пов'язані з корупцією системного характеру. Причинами таких явищ є не лише бажання недобросовісних громадян збагатитися, а й недосконалість

нормативного регулювання, недостатній контроль та координація роботи з гуманітарною допомогою, а також зловживання «людським горем» у кризових ситуаціях, коли дії Перш за все, необхідно негайно спростити певні процедури та врахувати потреби [2]. Так, Кабінет Міністрів України 1 березня 2022 р. прийняв постанову № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану», якою передбачено:

1) Дозвіл на митне оформлення всієї гуманітарної допомоги від донорів (у розумінні Закону України «Про гуманітарну допомогу») шляхом пред'явлення супровідних документів на товар або декларації, заповненої особою, яка перевозить товар, за встановленою формою, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

2) те, що порядок митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2000 р. № 544, не застосовується;

3) покласти на Кабінет Міністрів України координацію роботи щодо визнання гуманітарної допомоги товарів, необхідних для здійснення заходів щодо забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та цивільного населення. є захистом населення;

Підставою для відкриття процедури надання та визнання гуманітарної допомоги є письмова заява донора про надання донорської допомоги (також називається донатний лист). Наступним етапом отримання гуманітарної допомоги в Україні є письмова згода одержувача гуманітарної допомоги на її отримання (ст. 3 Закону України «Про гуманітарну допомогу»), бо може статися, що запропонують прийняти те, що неможливо.

Перелічені документи не є первинними, але необхідні для якісного та прозорого документального оформлення допомоги. Незважаючи на скасування спеціальної документації та звітності з гуманітарної допомоги, ніхто не відміняв необхідність складання первинної документації для цілей бухгалтерського обліку. Передача гуманітарної допомоги юридичним особам може бути оформлена шляхом складання та підписання дзеркального акта про приймання-передачу гуманітарної допомоги між одержувачем та одержувачем. Також не зайвим буде зазначити у шаблоні декларацію про визнання гуманітарної допомоги – декларацію від набувача – юридичної особи [5].

До спеціалізованих отримувачів гуманітарної допомоги належать: Збройні Сили України, Національна гвардія України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України, МВС України, Держ. Управління безпеки України,

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, добровольчі формування територіальних громад, інші утворені відповідно до законів України військові формування, їх частини, військові частини, частини, установи чи організації, що утримуються за рахунок державного бюджету на потреби національної оборони, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, військ цивільного захисту та/або державних, комунальних закладів охорони здоров'я, та/або структурних підрозділів охорони здоров'я. опіки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [1].

Наразі в Україні існує ряд серйозних проблем, пов'язаних із контролем за розподілом і використанням гуманітарної допомоги. Однією з найбільш значущих є непрозорість процесу. Відсутність чітких і зрозумілих механізмів розподілу ресурсів призводить до нерівномірного розподілу допомоги, що може спричинити зловживання. Це, в свою чергу, знижує довіру до організацій, що надають допомогу, як з боку населення, так і з боку міжнародних донорів.

Громадський контроль відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості та підзвітності гуманітарної допомоги. Участь громадянського суспільства у процесі розподілу та моніторингу гуманітарних ресурсів може значно знизити рівень корупції та підвищити ефективність програм. Громадські організації, незалежні медіа та волонтерські рухи можуть забезпечити додатковий рівень контролю, що сприятиме більш прозору і підзвітному використанню ресурсів.

Важливість громадського контролю підтверджується численними дослідженнями. Наприклад, Transparency International у своїх дослідженнях наголошує на значному потенціалі громадського контролю у покращенні прозорості гуманітарних програм. Залучення громадянського суспільства до процесу моніторингу дозволяє забезпечити більш об'єктивну оцінку ефективності використання ресурсів та своєчасне виявлення можливих зловживань.

Державний контроль є не менш важливим елементом системи контролю гуманітарної допомоги. Державні органи мають необхідні повноваження і ресурси для забезпечення належного моніторингу та контролю за розподілом гуманітарних ресурсів. Вони можуть запроваджувати і впроваджувати законодавчі та нормативні акти, що регулюють процес розподілу допомоги, а також здійснювати нагляд за їх виконанням.

Одним з ключових аспектів державного контролю є забезпечення прозорості процесу розподілу гуманітарної допомоги. Державні органи мають створювати і підтримувати реєстри отримувачів

допомоги, звітувати про використання ресурсів, а також забезпечувати доступ до інформації для громадськості. Це сприяє підвищенню довіри до державних інституцій і дозволяє запобігти можливим зловживанням.

Міжнародний досвід показує, що ефективна система контролю гуманітарної допомоги можлива лише за умови тісної співпраці між державними органами та громадськими організаціями. Наприклад, у багатьох країнах, що постраждали від конфліктів або природних катастроф, запроваджені системи спільного контролю, де громадські організації беруть активну участь у процесі розподілу та моніторингу гуманітарних ресурсів.

Розвиток системи контролю гуманітарної допомоги в Україні потребує комплексного підходу та тісної співпраці між усіма зацікавленими сторонами. Важливою складовою цього процесу є впровадження нових технологій і методів моніторингу, що дозволять забезпечити більш ефективний контроль за розподілом ресурсів.

Однією з перспективних напрямків є впровадження електронних систем моніторингу та звітності. Такі системи дозволять забезпечити більш прозорий та підзвітний процес розподілу гуманітарної допомоги, зменшити ризики зловживань та підвищити довіру до організацій, що надають допомогу. Електронні системи також сприятимуть кращій координації між державними органами та громадськими організаціями, що дозволить уникнути дублювання зусиль та втрат ресурсів.

Іншим важливим напрямком є розвиток механізмів громадського контролю. Залучення громадянського суспільства до процесу моніторингу та контролю за розподілом гуманітарних ресурсів дозволить забезпечити більш об'єктивну оцінку ефективності використання ресурсів та вчасне виявлення можливих зловживань. Важливо також забезпечити доступ громадськості до інформації про розподіл гуманітарної допомоги та звітування про її використання.

Отримана в Україні гуманітарна допомога в обов'язковому порядку обліковується на балансі одержувачем допомоги, а операції з безоплатного розподілу цієї допомоги здійснюються одержувачем на видаткових рахунках. Основою бухгалтерського обліку є первинні документи. Підставою для отримання гуманітарної допомоги від одержувача є накладна (приймально-передавальний документ) (експерти зазначають, що зазначення кількості гуманітарної допомоги в кілограмах використовується для опису побутової техніки, обладнання для інвалідів, медичного обладнання тощо). У разі відсутності опису отримання та цільового використання гуманітарної допомоги допомога вважається використаною не за призначенням. Відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» (ст. 11, ч. 5), звіти про

наявність та розподіл гуманітарної допомоги подаються доти, доки вся гуманітарна допомога не буде використана належним чином.

Однак на підзаконному нормативному рівні встановлюються лише загальні положення без конкретних умов реалізації. Зокрема, Порядком ведення бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги, затвердженим наказом Міністерства фінансів України, передбачено, що отримувачі та покупці гуманітарної допомоги надають інформацію про характер та призначення гуманітарної допомоги в пояснювальній записці (поясненні) річної фінансової звітності. (бухгалтерський) звіт. Тобто юридичні особи, які отримують та отримують гуманітарну допомогу, звітують лише один раз на рік та при складанні балансів та звітів про фінансові результати надають інформацію про характер та вартість отриманої гуманітарної допомоги, а також її використання. Це потрібно визначити саму форму звіту та вимоги щодо документального підтвердження отримання отримувачами цієї підтримки, а також суми, що залишилася. Звіти подаються в паперовому вигляді. При цьому набувачі гуманітарної допомоги та отримувачі гуманітарної допомоги (юридичні особи) за місяць в установленому порядку подають відповідній організації з надання державної допомоги одноразові звіти про наявність та розподіл гуманітарної допомоги до використання всієї отриманої гуманітарної допомоги [2].

Відсутність єдиних процедур та форм звітності для отримувачів та набувачів (юридичних осіб) гуманітарної допомоги призводить до вибіркового звітування: одні суб'єкти подають звітність до Мінсоцполітики, інші – до облдержадміністрації, а деякі отримувачі не подають всю звітність. виникає через відсутність контролю та обліку звітності. Цей процес звітності не забезпечує систематичного розгляду та аналізу цільового використання гуманітарної допомоги одержувачами та покупцями (юридичними особами). Основною перешкодою для обробки звітів спеціально уповноваженими державними органами, що надають гуманітарну допомогу, є формат подання звітів у паперовому вигляді через відсутність систематичної підтримки електронного подання.

Для забезпечення контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги необхідно врегулювати процедури виконання цього зобов'язання через чіткі механізми.

Через відсутність:

1) Забезпечити отримувачів та покупців (ОП) уніфікованою формою звітності щодо розподілу гуманітарної допомоги та порядку її доставки;

2) обов'язок звітувати перед єдиним відомством (щоб можна було контролювати розподіл гуманітарної допомоги);

3) Мінсоцполітики зобов'язано перевірити та проаналізувати звіти фінансових і податкових органів та відділень Національного банку України зі звітами отримувачів гуманітарної допомоги та набувачів гуманітарної допомоги (юридичних осіб), що наразі неможливо коректно виконати закони та нормативні акти щодо контролю за належним використанням гуманітарної допомоги.

Неврегульованість обов'язку одержувачів звітувати про наявність та розподіл гуманітарної допомоги згідно з процедурами (в єдиному відомстві – Мінсоцполітики) призводить до незрозумілих питань, які зацікавлені сторони трактують як перевищення державних повноважень. Робочій групі Департаменту гуманітарної допомоги Мінсоцполітики вимагати подальших звітів про реєстрацію визнання гуманітарної допомоги.

Зловживання корупцією у сфері управління гуманітарною допомогою бере свій початок у фазі переміщення товарів і майна на митну територію, що супроводжується протиправною діяльністю посадових осіб митниці [4].

На етапі митного оформлення гуманітарної допомоги НАКЗ вбачає виникнення такого корупційного ризику як надання відповідальними посадовими особами для імпорту незадекларованих комерційних товарів під виглядом гуманітарної допомоги. Національне агентство з питань запобігання корупції оцінює ступінь цього ризику як високий. Причиною проблеми є спрощений порядок митного контролю гуманітарної допомоги та вимога пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 174, яка передбачає негайний пропуск гуманітарної допомоги через Державну митну службу України та Державну прикордонну службу України без належного контролю великої кількості товарів [6].

Про це також свідчить дослідження НАКЗ, результати якого показали, що ініціаторами 66,4% корупційних позовів були службовці [7]. На завершальному етапі надання гуманітарної допомоги можна виділити два найбільш актуальних за масштабом корупційних ризиків. По-перше, упередженість у наданні гуманітарної допомоги реципієнтам, яка може полягати у: неконтрольованому, систематичному розподілі допомоги особам чи організаціям з метою досягнення власних приватних інтересів; при наданні гуманітарної допомоги за договором, за відкат, що полягає в незаконному наданні допомоги особам, які її не потребують і не мають права нею володіти. Ця корупційна схема широко поширена в родинній чи дружній сфері. Виникнення цих ризиків в основному пов'язане з неврегульованістю процесу отримання гуманітарної допомоги на місцях, відсутністю прозорої інформації для громадян, а також відсутністю методології верифікації потреб [1].

Окресливши всі аспекти проблеми, можна сформулювати ряд контрзаходів, які допоможуть у майбутньому знизити рівень корупції у цій сфері до мінімуму. Перш за все, необхідно удосконалити нормотворчу базу: уточнити перегляд чинного Закону України «Про запобігання корупції», який встановлює повний порядок здійснення заходів щодо здійснення корупційних заходів у сфері надання гуманітарної допомоги. ; Про перегляд або скасування постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 202 «Деякі питання надходження, використання, обліку та звітності благодійної допомоги» тощо.

Крім того, важливим кроком у зниженні ризиків корупції є встановлення чітких вимог щодо ведення обліку гуманітарної допомоги; встановлення вимог щодо офіційного оприлюднення прозорої інформації для громадськості; Створення методики коректної перевірки потреб громадян та критеріїв розподілу гуманітарної допомоги; а головне якісний відбір на відповідальні посади в органах місцевого самоврядування шляхом прийняття відповідної комісії з перевірки необхідних компетенцій.

Тому за необхідне слід вдосконалити правове регулювання надання гуманітарної допомоги в Україні. Спільними зусиллями з профільними сторонами на платформі «Закону України про гуманітарну допомогу» ми вдосконалимо нинішній «гуманітарний» Закон України «Про гуманітарну допомогу» (нова редакція «Закону України про гуманітарну допомогу»).

Застосування повного циклу державної політики щодо підготовки, обговорення та формування законопроекту про реалізацію гуманітарної допомоги в Україні та пакету відповідних нормативно-правових актів для його реалізації (за участю майбутніх суб'єктів та стейкхолдерів процесу). їх підготовка, обговорення та формулювання):

Висновки. Організаційні засади побудови системи контролю гуманітарної допомоги, громадський та державний контроль є важливою складовою ефективного управління і забезпечення якості надання допомоги тим, хто найбільше в ній потребує. В сучасному світі, де кризи, конфлікти та природні лиха стають все більшою загрозою, система гуманітарної допомоги виявляється критичною для забезпечення життєвих потреб та відновлення спільнот.

Організаційні засади включають у себе структури, процеси та механізми, які забезпечують ефективно управління всіма етапами надання гуманітарної допомоги. Це включає оцінку потреб, планування та координацію, збір та розподіл ресурсів, моніторинг та оцінку виконання проєктів, а також звітність перед усіма зацікавленими сторонами.

Громадський контроль відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості та відповідальності перед громадськістю. Це включає участь місцевих громад у процесі прийняття рішень, а також моніторинг за виконанням програм та проєктів. Громадські організації, неправління організації та місцеві ініціативи грають важливу роль у забезпеченні того, що гуманітарна допомога досягає тих, хто її найбільше потребує, і що вона надається ефективно та етично.

Державний контроль також є необхідною складовою системи, особливо в контексті міжнародної гуманітарної допомоги, де уряди здійснюють регулювання та моніторинг за дотриманням законодавства та міжнародних стандартів. Він забезпечує виконання прав людини, захист уразливих груп і ефективне управління ресурсами.

Загалом, побудова ефективної системи контролю гуманітарної допомоги потребує взаємодії між різними акторами – громадськістю, неправліннями організаціями, урядовими структурами та міжнародними організаціями – для забезпечення максимальної ефективності, прозорості і відповідальності перед отримувачами допомоги.

Для забезпечення того, щоб надані ресурси приносили найбільшу користь, ефективна система моніторингу гуманітарної допомоги є важливою. Прозора та підзвітна система контролю дає змогу забезпечити справедливий розподіл ресурсів, забезпечити рівний доступ до допомоги для всіх груп населення, зміцнити довіру громадськості та донорів, зменшити ризики корупції та зловживань.

Розбудова системи контролю за гуманітарною допомогою в Україні потребує комплексного підходу та тісної взаємодії всіх зацікавлених сторін. Ключовими елементами цього процесу є запровадження нових технологій і методів стеження, розвиток механізмів громадського контролю та активна роль органів державної влади.

Тому ефективний контроль за розподілом і використанням гуманітарної допомоги є не лише питанням забезпечення прозорості та підзвітності, а й питанням національної безпеки та стабільності. Забезпечення належного контролю підвищить ефективність гуманітарних програм, зменшить ризики корупції та зловживань, підвищить довіру до гуманітарних організацій як з боку населення, так і міжнародних донорів.

Література:

1. Андрійко О.Ф. Державний контроль в Україні: організаційно правові засади. Київ : Наукова думка, 2004. 302 с.
2. Андрущенко В.П., Волович В.І., Горlach М.І. та ін. Соціологія: підручник для вищої школи / за заг. ред. В.П. Андрущенка, М.І. Горлача. 3-є вид., перероб. і доп. Київ, Харків : Єдинорог, 1998. 622 с.
3. Арабаджиев Д.Ю. Соціальний контроль громадський контроль і громадський моніторинг: до питання співвідношення поняття. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Київ, 2013. Вип. 11. С. 10–15.
4. Артикуца Н.В. Якість закону як соціальна цінність. Людина й закон: публічно-правовий вимір. VII Прибузькі юридичні читання: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 25–26 лист. 2011 р.). Миколаїв : Іліон, 2011. С. 28–30.
5. Бакуменко В., Попов С. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного управління. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/4.pdf.
6. Банкова І., Лахижа М.. Електронне урядування в республіці Болгарія: результати розвитку та вузлові завдання. URL: <http://journal.ipk.edu.ua/index.php/ED/article/view/184/178>
7. Бельська Т.В. Корупція як фактор негативного впливу на взаємовідносини органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. праць ДРІДУ НАДУ. 2009. Вип. 1. С. 110–117.
8. Битяк Ю.П. Адміністративне право України. Харків : Право, 2003. 576 с.
9. Бублій М.П. Особливості здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування. *International Scientific Journal*. 2016. № 5. С. 14–18.
10. Бутинець Ф.Ф., Бардаш С.В., Малюга Н.М., Петренко Н.І. Контроль і ревізія: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2002. 544 с.
11. Резнік О.М., Горобець Н.С. Корупційні ризики залучення та використання міжнародної допомоги у сфері безпеки й оборони України. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Розділ VII. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. С. 507–512.
12. Цезарь Г. Огонь, Степан М. Голубка. Державне регулювання гуманітарної допомоги: теорія та практика. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 10 (232). С. 102–116.

References:

1. Andriiko O. F. (2004) Derzhavnyi kontrol v Ukraini: orhanizatsiino pravovi zasady [State control in Ukraine: organizational and legal principles]. Kyiv: Naukova dumka, 302 p.
2. Andrushchenko V. P., Volovych V. I., Horlach M. I. ta in. (1998) Sotsiologhiia: pidruchnyk dlia vyshchoi shkoly / za zah. red. V. P. Andrushchenka, M. I. Horlacha. 3-ye vyd., pererob. i dop. Kyiv, Kharkiv: Yedynoroh, 622 p.

3. Arabadzhiev D. Yu. (2013) Sotsialnyi kontrol hromadskiy kontrol i hromadskiy monitoringh: do pytannia spivvidnoshennia poniattia [Social control, public control and public monitoring: to the question of the relationship of concepts]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanov*. Kyiv. Is. 11, pp. 10–15.
4. Artykutsa N. V. (November 25–26, 2011) Yakist zakonu yak sotsialna tsinnist. Liudyna y zakon: publichno-pravovyi vymir [The quality of the law as a social value. Man and the law: public-legal dimension]. VII Prybuzki yurydychni chytannia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Mykolaiv: Ilion, pp. 28–30.
5. Bakumenko V., Popov S. Paradyhma innovatsii noho rozvytku suspilstva: suchasni kontseptsii reformuvannia publichnoho upravlinnia [Paradigm of innovative development of society: modern concepts of reforming public administration]. Available at: http://www.lvivacademy.com/vidavnytstvo_1/edu_43/fail/4.pdf
6. Bankova I., Lakhyzha M.. Elektronne uriaduvannia v respublitsi Bolhariia: rezultaty rozvytku ta vuzlovi zavdannia [Electronic governance in the Republic of Bulgaria: development results and key tasks]. Available at: <http://journal.ipk.edu.ua/index.php/ED/article/view/184/178>
7. Bielska T. V. (2009) Koruptsiia yak faktor nehatyvnoho vplyvu na vzaiemovidnosyny orhaniv publichnoi vlady ta instytutiv hromadianskoho suspilstva. Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia [Corruption as a factor of negative influence on the relationship between public authorities and institutions of civil society. State administration and local self-government]: zb. nauk. prats *DRIDU NADU*, is. 1, pp. 110–117.
8. Bytiak Yu. P. (2003) Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]. Kharkiv: Pravo, 576 p.
9. Bublil M. P. (2016) Osoblyvosti zdiisnennia hromadskoho kontroliu za diialnistiu orhaniv derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia [Peculiarities of public control over the activities of state authorities and local self-government]. *International Scientific Journal*, no. 5, pp. 14–18.
10. Butynets F. F., Bardash S. V., Maluha N. M., Petrenko N. I. (2002) Kontrol i reviziia [Control and audit]: pidruchnyk dlia studentiv spetsialnosti «Oblik i audyt» vyshchyykh navchalnykh zakladiv / za red. prof. F. F. Butyntsia. 3-tie vyd., dop. i pererob. Zhytomyr: PP «Ruta», 544 p.
11. Rieznik O. M., Horobets N. S. Koruptsiini ryzyky zaluchennia ta vykorystannia mizhnarodnoi dopomohy u sferi bezpeky y oborony Ukrainy [Corruption risks of attracting and using international aid in the sphere of security and defense of Ukraine]. Elektronne naukove vydannia «Analychno-porivnialne pravoznavstvo». Rozdil VII. Administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo. Pp. 507–512.
12. Tsezar H. Ohon, Stepan M. Holubka (2020) Derzhavne rehuliuвання humanitarianoi dopomohy: teoriia ta praktyka [State regulation of humanitarian aid: theory and practice]. *Publichne upravlinnia ta administruvannia. Aktualni problemy ekonomiky*, no. 10 (232), pp. 102–116.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2024 р.